

YALOVA SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Cilt: 11 Sayı: 2

YALOVA ÜNİVERSİTESİ
university of yalova

YALOVA SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ
YALOVA JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Altı Aylık Hakemli Bilimsel Dergi

CİLT: 11, SAYI: 2, EKİM 2021

e-ISSN: 2146-1406

ALAN EDİTÖRLERİ

Prof. Dr. Ersin KAVI, Yalova Üniversitesi, **Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri**

Prof. Dr. Hamza ATEŞ, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, **Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi**

Prof. Dr. Mehmet BAHÇEKAPILI, Yalova Üniversitesi, **Din Eğitimi**

Prof. Dr. Seyfettin ERDOĞAN, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, **İktisat Politikası**

Prof. Dr. Yüksel BAYRAKTAR, İstanbul Üniversitesi, **Teknoloji ve Sanayi İktisadı**

Doç. Dr. Baki DEMİREL, Yalova Üniversitesi, **İktisat Teorisi**

Doç. Dr. Fatih GEÇTİ, Yalova Üniversitesi, **Pazarlama**

Doç. Dr. Harun CEYLAN, Yalova Üniversitesi, **Sosyal Hizmet**

Doç. Dr. Nurullah Emir EKİNCİ, Yalova Üniversitesi, **Spor Bilimleri**

Doç. Dr. Murat ALAKEL, Yalova Üniversitesi, **Uluslararası İlişkileri**

Doç. Dr. Şuayyip Doğuş DEMİRCİ, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, **Muhasebe**

Dr. Öğr. Üyesi Kemal DEMİR, Yalova Üniversitesi, **Yönetim ve Organizasyon**

Dr. Öğr. Üyesi Sibel AKOVA, Yalova Üniversitesi, **İletişim Bilimleri**

Dr. Öğr. Üyesi Abdurrahman TEKİN, Yalova Üniversitesi, **Hukuk**

Dr. Öğr. Üyesi Tayfun YILMAZ, Burdur Mehmet Akif Üniversitesi, **Finans**

Hızlı ve Yoğun Şehirleşmeye Karşı Alternatif Bir Şehirleşme Yaklaşımı: Sakin Şehir

Bedrettin KESGİN¹

Araştırma Makalesi

Öz

Küreselleşme zaman ve mekân sıkışmasına bağlı olarak hızı merkeze alırken, bu hıza bağlı olarak birçok faktör de hızlı değişim kaçınılmaz olmaktadır. Bu hız aynı zamanda belli standartlaşmayı getirirken, şehirlerin yerel kültürlerini, dokusunu hızlı bir şekilde değiştirmekte, aynı zamanda meskûn olan insanların da hayat tarzlarını köklü bir şekilde değişim ve dönüşüme uğratmaktadır. Buna bağlı olarak, hıza ve standartlaşmaya karşı duran ve yerel kültürle kimlikleri vurgulayan unsurlar da gittikçe daha fazla gün yüzüne çıkmaktadır. Bunların içinde sakın şehir anlayışı nüfus yoğunlaşmasına ve şehrin gündelik hayatının hızlanmasına karşı dururken, diğer taraftan şehrin yerel kültürünü desteklemektedir. Aynı şekilde sakın şehir, yerleşik dokuyu korumaya ve böylece mahallinde meskûn olan insanların sosyo-ekonomik sorunlarını sakın şehir düşüncesine hakim olan anlayışla çözmeye odaklanmıştır. Sakın şehir düşüncesi küresel bir alternatif olarak küresel bir ağ haline gelmiştir. Dünyanın birçok bölgesinde sakın şehir ağına giren şehir sayısı da bu bağlamda sürekli artış göstermektedir. Bu da sakın şehrin daha fazla tartışılmasını gerekli kılmaktadır.

Çalışmada literatür araştırmasıyla sakın şehir kavramından başlayarak, Türkiye'deki sakın şehir serüveni işlenecektir. Türkiye açısından sakın şehrin anlamını, önemini ortaya koyduktan sonra, küresel hıza karşı sakın şehir alternatifliği tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Sakin Şehir,
Yavaş Beslenme,
Yaşanabilirlik,
Sürdürülebilir Kalkınma

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi:
23.02.2021
Kabul Tarihi:
02.09.2021

An Alternative Urbanization Approach Against Fast and Intensive Urbanization: Cittaslow

Abstract

While globalization puts the speed in the center due to the time and space constraints, rapid changes in many factors are inevitable due to this speed. While this speed brings a certain standardization, it rapidly changes the local culture and texture of the cities, and at the same time, it radically changes and transforms the lifestyles of inhabited people. Consequently, elements that oppose speed and standardization and emphasize local culture and identities are increasingly emerging. The concept of a slow city stands against the concentration of population and the acceleration of the daily life of a city. On the other hand, it supports the local culture of the city. Likewise, the slow city focuses on preserving the settled texture and solving the socio-economic problems of the people living in its neighborhood with the understanding that dominates the calm city thought. The slow city idea has become a global network as a global alternative. In many regions of the world, the number of cities entering the Cittaslow network is constantly increasing in this context. This situation necessitates further discussion of the slow city.

The cittaslow adventure in Turkey is analyzed by beginning with a literature review related to the concept of cittaslow. After putting forward the meaning and significance of the cittaslow in Turkey, the features of the cittaslow as an alternative for the global speed discussed.

Keywords

Slow City,
Slow Food,
Livability,
Sustainable
Development

Article Info

Received:
23.02.2021
Accepted:
02.09.2015

¹ Prof. Dr., Yalova Üniversitesi, İnsan Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, bedrettink@gmail.com,
Orcid: 0000-0001-9812-8966.

Giriş

Küreselleşme, hız ve zaman sıkışmasının yoğunlaştığı, buna bağlı olarak da insanın devingenliğinin arttığı zaman dilimini ifade etmektedir. Hıza bağlı olarak gelişen ve birçok unsuru etkileyen küresel değişim, zamana yayılan ve doğal seyri içinde gerçekleşen dönüşümden farklı olarak birçok değeri de aşındırmaktadır. Çünkü bu değişim çok hızlı gerçekleşmekte ve insanın buna uyum sağlaması da zorlaşmaktadır.

Akışlar uzamı olarak ifade edilen (Appadurai, 1996) paranın, metanın, medyanın, finansın, teknolojinin, emeğin, bilginin hızlı bir şekilde sınırları aştığı, herhangi bir yere bağlı olmadan geliştiği ve dünyanın küresel bir köye indirildiği küreselleşme, her şeyin her şeyle etkileşime girdiği süreci vurgulamaktadır. Hayatın tüm ritimlerini bozan, geleneksel yapıları ve ilişkileri çok hızlı bir şekilde tüketerek dönüştüren küreselleşme gittikçe hayatın tüm alanlarında baş döndürücü bir hızı ve buna bağlı olarak değişimi ifade etmektedir.

Küreselleşme olmuş bitmiş bir durumu ya da olguyu tanımlamamaktadır. Bu gelişme devam eden bir süreç olmasından kaynaklı her an ve sürekli etkisi görülen, değişimi ve dönüşümü içinde barındıran bir durum olarak gözükmektedir. Burada karşımıza çıkan en önemli sorunlardan bir tanesi de belirsizlik olmaktadır. Her an değişim ve dönüşüm geçiren bu yapıda belirsizliği okumak kadar, değişimi görmek ve onu yönetmek de çok kolay olmamaktadır.

Yine küreselleşmenin ortaya çıkardığı zaman ve mekân sıkışması şehir coğrafyasında da benzer etkilere yol açmakta, şehrin mekanını hızlı bir şekilde dönüştürmektedir. “Akışlar uzamında” yerel- bölgesel ve küresel olarak üretimin, ticari faaliyetlerin ve diğer unsurların birbirleriyle küresel ölçekte ilişkileri ve etkileşimleri vardır. Küresel hıza bağlı olarak başta şehirler olmak üzere hayatın tüm alanları bu değişimden etkilenmektedir. Küreselleşmenin etkisiyle insanların, eşyanın, bilginin ulusal sınırları aştığı ve küresel-ağsal iş piyasalarının büyüyüp kent merkezlerinde toplandığı alanlarda nüfus doğal olarak kentler daha da büyümektedir. Bu kentler küresel kentler olmaktadır (Soja, 2000: 193).

Bu hızın artışına paralel olarak kentli insan kendine korunaklı sığınıklar aramakta, belirsizliği ortadan kaldıracak güvenli alanlar oluşturmak istemektedir. Özellikle dingin ve sakin yaşam bu arayışlara eşlik etmektedir. Dolayısıyla sakin şehir, küreselleşmenin oluşturduğu bir kısım olumsuzluğu ya da tahribatı ortadan kaldırmak amacıyla gündeme gelmiştir. Yine sakin şehir, küreselleşmenin şehir ve insan üzerinde oluşturduğu baskıyı azaltma, tahribatı durdurma, kentler ve kültürler arasında aynileştirmeyi ret etme üzerine kurulu bir sistemdir. Burada hızlı kentleşmenin, hızlı yaşamın ve hızlı kültürün insan ve mekan üzerinde büyük tahribat oluşturduğu kabulü vardır.

Zaman ve mekan sıkışması ve hızlı olma durumu, insan ilişkilerini üretim ve tüketim ilişkisine indirgemektedir. Hızlı hareket edilmesinden kaynaklı birçok unsurun/erdemini/güzelliğinin kaybolduğu zamanı da açıklamaktadır. Küresel süreç hızlı bir şekilde doğayı, insanı ve tarih ile hafızayı tüketmektedir. Bu durum insanın doğayla ve kentle ilişkisini zayıflatarak, kişinin yabancılaşmasına yol açmaktadır. Bu süreçte kent; politik, kültür, tarih, sosyal gibi boyutlarının azaldığı, ekonomik boyutunun öne çıktığı mekanları tanımlar olmuştur. Kentin yerel özellikleri azaldıkça, metropollere eklenildikçe, yere/mekana aidiyetler azalmakta, kentler yüzyıllardır sürdürdüğü özgünlüğünü kaybedebilmektedir. Yaşadığı kenti evi gören anlayış anlamını yitirmekte önce eve daha sonra ise kente ve dolayısıyla kendine yabancılaşması sonucu bireyin anlam dünyasında, kent ve insan birlikteliği anlamını da yitirmektedir.

Küreselleşme; değişim ve dönüşüm yanında yayılma ve kalkınma için büyük imkanları ve fırsatları da gündeme getirmektedir. Siyasiler ve politika uygulayıcılar küreselleşmenin fırsatlarına odaklanılırken, tehdit boyutlarını, olumsuzluklarını ve etkilerini geçiştirebilmektedir. Oysa kentlerin hızlı ve ani büyümesi, yerel unsurların ayırt edici farklılıklarını ortadan kaldırmaktadır. Yine bu tarz kentleşme kentlerin özelliklerini, kültürlerini, kendi toplumlarına ait niteliklerini, kimliklerini ve karakteristik yapılarını ortadan kaldırma potansiyelini de göstermektedir. Herhangi bir mekana ait olmayan ve onu hızla dönüştüren küreselleşme, kimlik taşımayan unsurlara sahip olmaktadır. Aidiyet duygusu yerine mekânsal sınırların yok olduğu bir yere ait olmayıp her yere ait olma, bağlamından kopuk küresel ortamlar meydana gelmektedir. Kentleşme de hiper kentleşmeye evrilerek (Harvey, 2008: 87) bu

sonuçların daha keskin görüldüğü mekanlara dönüştü. Bu anlamda kentleri de standartlaştırmakta, tek tipleştirilmektedir. Sakin şehir buna karşı itirazın teorik çerçeveden uyulamaya doğru yansıtıldığı bir gerçekliği ifade etmektedir. Dolayısıyla teknolojik ve yenilik anlamında küreselleşmenin sahip olduğu olumlu boyutları benimserken, onun oluşturduğu tahribatı azaltma, olumsuzlukları ortadan kaldırma anlamında sakın şehir anlayışı ortaya çıkmıştır. Yavaşlık anlayışı da insanlığın geçmişten günümüze sahip olduğu mirasa sahip çıkarak bunları hissederek, sakın ve yavaş bir şekilde yaşamaya odaklanır.

Küreselleşmenin hızı ve cazibesi diğer taraftan güçlü eğilimi ve yapısı kendisini dayatmaktadır. En kötü durum ise kendisini alternatifsiz kılması, farklı yaklaşımları yok etmesidir. Bunun sonucu olarak farklılık arayışlarını küreselleşme çoğu zaman çözümsüzlüğe sevk etmektedir. Bununla birlikte, yerel kimliklerin, kültürlerin, eko sistemin, mimarinin korunması da bir o kadar önem arz etmektedir. Yaşadığımız kentlerin bir çoğunda planlar, tasarımlar benzeşmekte, aynı malzeme ile üretilen, bir bakıma prototip yapılar, dünyadaki kentleri birbiriyle aynileştirmekte, yerel malzeme, yerel ihtiyaç, yerel mimari böylece göz ardı edilmektedir. Aynı zamanda ihtiyaç olarak ortaya çıkmayan yerel mimari ve estetik de bunun sonucu olarak kaybolmaya yüz tutmaktadır.

Sakin şehrin iddiası; küreselleşmenin tahribatı olan yapı, malzeme, estetik boyutuyla yerel kimlikleri ve kültürleri ortadan kaldırmasını da engellemeye dayanır. Kentlerin aşırı büyümesi bahse konu edilen kaygılara yol açtığı gerçeğinden hareketle küçük kentlerin küreselleşmeye alternatif olacağı varsayımından yola çıkar. Süreç içerisinde uluslararası bir ağ olmayı başaran bu kentleşme hareketi, her geçen gün ivmesini artırmaktadır. Kentsel varlığın, coğrafi unsurların, eko sistemin de sürdürülebilir olması sakın şehir anlayışı açısından önemlidir.

Çalışmada sürdürülebilir kentleşme ve sakın şehirler hakkında alanyazın taraması yapılmıştır. Literatüre bakıldığında sakın şehir kavramı daha çok mimari, turizm, sanat tasarım, kalkınma ve kentleşme boyutlarıyla incelenmiştir. Bu kavramın küreselleşme boyutu ile tartışılması, eleştirilmesi ve iyileştirmesi boyutuyla daha az gündeme gelmiştir. Araştırmanın esas sorunu, küresel hız ve baş döndürücü gelişmelere karşı alternatif bir kentleşme olup olamayacağıdır ya da sakın şehir anlayışının yoğun ve hızlı kentleşmeyi ne kadar “yavaş”latacağıdır. Araştırma ile amaçlanan da alternatif bir kentleşme ve bu kentleşmenin sürdürülebilir kalkınma, gelişme, turizm ve yerel değerler bağlamında ne anlama geldiğidir. Bu çalışmanın önemi günümüz kentlerinin yoğunluğunun getirdiği sorunların artması başta salgınlar olmak üzere, ekonomik-sosyal sorunların gittikçe derinleşmesi sonucunda yavaşlamaya ve sakinleşmeye olan ihtiyacı da artırmıştır. Bu ihtiyacın artması kentleşmenin de aynı şekilde yavaşlamasını gerekli kılmaktadır.

Çalışmanın metodolojisi sakın şehrin anlamına, dönüşümüne ve oluşumuna ilişkin betimlemeler ve yorumlamalar getirerek kavramı anlamlandırmaya dayanmaktadır. Betimleyici araştırmada araştırmacı verileri aynı anda hem toplar, hem analiz eder hem de yorumlar. Bu yöntemde verilerin toplanması ve analizinde sayılardan ziyade kelimeler vurgulanır. Sakin şehrin anlam dünyasından başlayarak, Türkiye kentleri için öneminden bahsedilmiştir. Ayrıca hızlı ve yoğun şehirleşmeye karşı sakın şehrin alternatif durumu tartışılmıştır.

1. Küreselleşmenin Çelişkisi ve Yeni Arayışlar: Sakin Şehir (Slow City)

Geçmişten günümüze kadar mekânlar geniş alanda bu kadar nüfus yoğunluğuna şahit olmamıştı. Küresel ekonomi ile bağlantı ve eklemlenme gösteren bölgelerin ve mahallerin öneminin artması küreselleşmenin etkisinin açık göstergesidir (Sassen, 1998). Bu merkezler ekonomik olarak büyürken, nüfus da artmakta aynı zamanda çelişkiler de bu merkezlerde keskinleşmektedir. Dolayısıyla küreselleşme kentleri devasa boyutlara ulaştırdı. Bu süreç, kentlerin sınırlarını zorlarken, barındırdığı nüfusu da alabildiğine karmaşıklaştırdı, ayrıca önemli çelişkileri de beraberinde getirdi. Kentler arasında çelişki ve özellikle kır kent çelişkisi her zaman olmakla beraber (Holton, 1999) kentlerin kendi içinde bu kadar karmaşaya ve çelişkiye ancak küreselleşme sürecinde şahit olunmaktadır. Dolayısıyla en büyük çelişki, gerilim ve bir boyutuyla “arayış” günümüz metropollerinde hissedilmektedir. Kentlerin sosyal içerimleri genellikle iki özelliği taşımakta, bunlar; yüksek gelir eşitsizliği, diğeri yüksek heterojenlik olmaktadır. Demografi açısından ise bu kentler nüfus yoğunluğunu ve sıkışıklığını ifade etmektedir. Küresel mekânların kentin sosyal ve fiziki boyutuyla diğer kentlerden açık bir şekilde farklılaştığını görmekteyiz. Ayrıca bu fiziki ve sosyal boyutu metropol kentlerde, etkileri itibarıyla birbirini tamamlayan ve bütünlük arz eden bir gerçekliği de ortaya çıkarmaktadır. Kentsel büyüme, hızlı nüfus, yoğunlaşma, kentsel çelişki, gelir eşitsizliği bu

kentlerde daha yoğun ortaya çıkmaktadır. Kentin çekme gücü oranında artan nüfusu aynı zamanda gelir adaletsizliğini de içinde barındırmaktadır. Ayrıca kentsel büyümenin daha hızlı olduğu ve özellikle ülke içinde gelişmişlik düzeylerinin daha farklı ve çelişkili görüldüğü ortamlarda bahse konu edilen sorunlar daha keskin ve can yakıcı olmaktadır. Bu manada gelişmekte olan ülkelerin bu çelişkileri daha fazla içinde barındırdığı görülmektedir. Küreselleşmenin ortaya çıkardığı tek tip ve homojen yapılara karşı, yerel kimlikleri ve kültürleri koruma aynı zamanda bahse konu edilen çelişkiyi azaltmak, yerel kalkınmayı desteklemek, toplum kesimlerin sorunlarını çözmek için de sakin şehre anlam yüklenmiştir. Tarihi ve yerel özellikler, kentin ruhu, yanlış politikalar nedeniyle bozulmaya tabi olmuştur. Yanlış kentleşme çarpık kentleşme, doğanın tahribatı küreselleşmenin ve hızlı yaşamın ortaya çıkardığı olumsuzluklar olarak görülür. Artan oranda hızlı yaşamın ortaya çıkardığı yüzeysellik ve küreselleşmenin artırdığı olumsuz sonuçlardan, gündelik hayatta, iş hayatında, ekonomik faaliyetlerde, boş zaman aktivitelerinde sosyal ve eğitim hayatında yavaşlığın erdeminden bahsedilmektedir.

İzzetbegoviç (2010:103), kentin büyümesiyle ne tür olumsuzluklar olabileceğini belirtmiştir. *“Şehir ne kadar büyürse, üzerindeki gök de o kadar ufalır. Tabiat, çiçek ve aydınlık da o kadar az; duman, beton, teknik ise o kadar çok olur. Biz de o kadar az şahsiyet, o kadar çok kitle oluruz...”* Küreselleşmeyle kentin sakinliği büsbütün yok olabilmektedir. Bununla birlikte sakin şehir arayışları da artmaktadır. Küreselleşmeyle sakin şehir, “sakin yaşam/slow life² ve “slow food” yani yavaş gelişmeyi/büyümeyi, yavaş beslenmeden başlayarak, sakin/yavaş anlayışını kenttede de sürdürmeyi amaçlayan bir düşüncedir. Ortaya konan amaçlar doğrultusunda sakin şehirler, daha kaliteli ve bireylerin duyularında, algılarında bambaşka bir yaşam ortamı sağlamak hedefiyle varlığını sürdürmektedir. Sakin şehir sıfatı küçük şehirler için bir kalite göstergesidir ve aynı zamanda kendi toplumunun yaşam kalitesini artırmayı tercih etmiş kentleri ifade eder (Miele, 2008:135).

Ayrıca sakin şehir gittikçe sağlıklı kentle irtibatlandırılmaktadır. Çünkü sakin ve dingin bir hayat beden ve ruh sağlığına da iyi gelecektir. Bu anlamda bireyin dışsal çevre anlamında sakin şehir ihtiyacı olduğu ve sakin hayata sakin şehrin katkısı olacağı daha fazla kabul edilmektedir.

Sayar (2009: 30-32), hızın, tabiata içkin olan güzelliği görmemizi engellediğini belirtir. Bedenlerin bu hıza programlı olmadığından, ağır ağır çözülmeye başladığını, hıza dönük hayat tarzlarından kaynaklanan bedensel ve ruhsal hastalıklarda patlama yaşandığı vurgulamıştır. *“Yavaşla! bu hayattan bir defa geçeceksin. Zamanın hızlanması, yavaşlık ve dikkat isteyen uğraşları rafa kaldırıyor. Oysa güzel olan, kayda değer olan ne varsa yavaşlıkla yapılır. Güzelliği ancak zaman ayırarak fark ederiz”* ifadeleri ile bu durumu açıklar.

Sakin şehir, kentsel mekanın, sosyal ilişkilerin sağlıklı zemine oturmasındaki, meskun olanların aidiyetinin güçlendirilmesindeki etkiyi ifade eder. Yine sakin şehir bireylerin oturdukları mekanla bağlarını artıran, geçmişle bağlantısını güçlendirirken, kentsel iyileştirmeden de nasibini alacak bir kent anlayışına ihtiyacı ifade eder. Oysa yaşanan hız kentsel mekanın deneyimlenmesini engellemekte, mekanı zamanla sıkıştırarak onu tüketim nesnesi haline getirmektedir. Kentsel gelişmenin denetimden uzak, daha sağlıklı olduğu gelişmekte olan ülkelerde ise bu sorunlar daha keskin olmaktadır. Aynı zamanda kentsel büyümenin daha hızlı ve dengesiz geliştiği ülkeler açısından sakin şehir kavramı ve içeriği daha önemli hale gelmektedir. Çünkü gelişmekte olan ülkelerin kentleri daha hızlı, daha karmaşık, daha çarpık ve daha dizginlenemez bir şekilde büyümektedir. Bu anlamda sakin şehir anlayışının gelişmekte olan ülkeler açısından daha önemli bir kriter haline geldiğini belirtebiliriz.

Sakin hayat düşüncesi kentte yaşayan tüm kesimlerin hayatlarını hesaba katarak onlara uygun programlar yapmaya dayanır. Örneğin gençlerin iş ve istihdamlarıyla göçlerini engelleme hedeflenmekte, gençlerin küçük işletmecilikleri, üretimleri desteklenmektedir. Sürdürülebilir kalkınma ile de kentin çevresi ve doğa korunmuş olmaktadır. Bu anlamda sakin şehir anlayışında birçok kriter bulunmaktadır. Sakin şehir felsefesinin ortaya atıldığı günden beri bu düşünce sürekli gelişim göstermekte, yeni ilkeler, kriterler ve çerçeveler belirlenmektedir.

² Slow ifadesi ‘yavaş’ yerine, ‘sakin’ kelimesi ile karşılanmıştır. Çünkü yavaş kendi içinde olumsuzluğu barındırdığı için sakin ifadesi tercih edilmiştir.

2. Sakin Şehir: Yavaş Beslenme, Sürdürülebilir Kalkınma

İtalyanca kent (Citta) ve İngilizce Yavaş (Slow) kelimelerinin birleşiminden meydana gelen Cittaslow sakin şehir anlamını ifade ederek, bununla şehrin sakinliği vurgulanmıştır. (Miele, 2008; Sezgin ve Ünüvar, 2011; Yurtseven, Kaya, ve Harman, 2010) Sakin şehir hareketi, Carlo Petrini'nin, (İtalya'nın Greve in Chianti Beldesinin Belediye Başkanı), geçmişi 1986 yılında Roma'da MC Donald's restoranının açılışının protestosuyla başlamıştır. MC Donald's hızlı tüketim, fast food olarak sembolik anlamda karşı çıkılmış bir figürü temsil eder. Cittaslow, 1999 yılında Greve in Chianti'nin belediye eski başkanı Paolo Saturnini'nin girişimleri sonucunda 4 küçük İtalyan kentinin (Orvieto, Greve in Chianti, Bra, Positano) bir araya gelmesiyle oluşmuştur. Belediye başkanı kendi beldesinde, kentin kendine has özelliklerinin korunması gerektiği fikrinden hareket etmiştir. İlk meclisten sonra sürekli müzakerelerle ilke ve standartlar belirlenirken, tüzük oluşturulmuştur. Daha sonra uluslararası bir birlik olarak örgütlenen sakin şehir ağı haline gelmiştir. Bu toplantılarda sakin şehrin, ilke ve prensipleri bir tüzükle kayıt altına alınmıştır. 28 madde ve 5 ek belgeden meydana gelen Uluslararası Sakin Şehir Tüzüğü, kuruluşu, organlarını, katılım koşullarını, üyelerin sorumluluklarını, yerine getirilmesi gereken kriterleri içermiştir. Yine bu tüzük, birliğin logosu, fonların kullanımı gibi konuları açığa kavuşturmuştur. Uluslararası Birliğe normalde 50 binden fazla nüfusu olmayan tüm şehirler katılabilir denilmektedir. Dillerinin İtalyanca ve İngilizce olduğu belirtilmiştir.

Uluslararası bir birlik şeklinde örgütlenen Cittaslow geçen zaman içinde her geçen gün faaliyetini zenginleştirmiştir. Cittaslow'a katılmak isteyen bir kent, tüzüğe imza atarak bazı yükümlülüklerin altına girmektedir. Cittaslow'a üye kentler yılda bir kez her zaman farklı bir kentte toplanmaktadır. Bu toplantılarda, yılın değerlendirilmesi yapılmakta, bir yıl boyunca yapılan faaliyetler gözden geçirilmekte, gelecek yılın da programı belirlenmektedir. Birlik, salyangozu logo olarak seçmiştir. Bu anlamlı seçim, sakin şehrin felsefesini yansıtmaktadır. Salyangoz yavaşlığı, dinginliği ve dinlenmeyi temsil etmektedir. Salyangoz yavaşlığı temsil ettiği gibi kendi ihtiyacı olanı taşımayı ve ihtiyacı kadarını kendi üzerinde taşıyarak da aşırıya kaçmamayı sembolize eder. Böylece sakin şehir hayatın ritmini yavaşlatırken, yerel ihtiyaçları yerel kültür ve değerleri, ekosistemi, üretimi destekleyerek gerçekleştirmeye dayanır.

Cittaslow, Slow Food hareketinden doğmuş bir düşüncedir. Slow food birliği ile bağı da ifade eden sakin şehir, küreselleşmenin dayatmalarına karşı durmayı tanımlar. Küreselleşmenin dayattığı homojen şehir olmak istemeyen, yerel kültürleri ve kimlikleri koruyan ve böylece özgün kimlikleri ile dünya sahnesinde yer almak isteyen kentlerin birliğidir. Cittaslow diğer anlamları yanında özellikle yavaş şehir olarak tanımlanmasına rağmen, Türkiye açısından kelimenin içerdiği olumsuz anlam ya da kelimeye olumsuzluk yüklemesine karşın daha çok "sakin" kavramı tercih edilmektedir. Çünkü "yavaş" kendi içinde olumsuz anlamlar yüklenebilecek ya da bu gerçekliği taşıyabilecek ifadeyi barındırdığı için yavaş yerine sakin kelimesi tercih edilmektedir. Bu gerçekliği Türkiye'nin ilk sakin şehir temsilcisi olan Seferhisar Belediyesi de taşımaktadır (Cittaslowseferihisar, 2020). Sakin şehir, küreselleşmenin hızını yavaşlatarak, değişimi ve dönüşümü olağan bir şekilde sürdürerek, milli kültürün, değerlerin, ekosistemin ve yerel yapının korunması hedeflemiştir. Hayatın hızını keserek, onu olağan sınırına çekerek, sosyo-ekonomik-kültürel ve coğrafi korumayı sakinleşerek ve yavaşlayarak gerçekleştirmeye dayanır. Fast food yemek kültürü ile özdeşleştirilen ve hayatın tüm alanlarında ritimleri artıran bir unsur olarak bu hız kültürü, özgün kültür ve kimlikleri yok etmekte, şehrin doğallığını ortadan kaldırmaktadır. Bu tehdide karşı insanın hızını azaltan, insanı doğal ritmine çeviren yavaş şehir kavramı tercih edilerek yavaşlık vurgulanmıştır. Daha önce de ifade edildiği gibi yavaş şehir anlayışının temelinde yavaş gıda, yavaş yemek yatmaktadır. Yemek endüstrisine bir tepki olarak ortaya çıkan slow food, yavaş gıda, adil gıda ve sürdürülebilir gıda yanında, yerli üretimi desteğe dayanmaktadır. Yerel üretimde ve mutfak kültüründe yerelin özgünlüğünü koruma ve sürdürme hedefi vardır. Bununla birlikte hızın getirdiği belirsizlik kadar, yeni duruma uyum sağlamama da mümkündür. Bu durum telafisi güç sonuçlar oluşturma potansiyelini ifade eder.

2.1. Sakin Şehir Olma Kriterleri

Slow food hareketinden ilham alan sakin şehre katılmak için belli kriterleri yerine getiren üye, 'Salyangoz Bayrağı' dalgalandırma hakkı kazanır. Sakin şehir kalitesi tescilli üye olunduktan sonra elde edilir. Şehrin kendisine ve ait olduğu birliğe taahhüdü kenti koruyarak geliştireceğidir. Bu da kentin

turistik amaçlı ziyaret edilmesi ve belli insanlar için hareketlilik üreteceği anlamına gelmektedir. Özellikle tarihi ve turistik özelliklere sahip şehirlerin sakin şehir özelliğinden dolayı tercih edilme ihtimali artmaktadır.

Cittaslow'a üye olan şehirlerin, şehrin dokusunu koruma taahhütleri vardır. Ekosistemi ve çevreyi, tarihi korurken, teknoloji, üretim, tüketim, kalkınma dengesi de korunmaktadır. Çevre korunması sürdürülebilir bir anlayışla, kalkınma ve çevre koruma dengesi içinde sürdürülmektedir. Bu amaçla yedi başlık belirtilmiştir. Bu başlıklar altında elli dokuz ölçü tespit edilmiştir. Ayrıca üç özel koşul da üye kentler tarafından hedef olarak belirlenmiştir.

Bu ölçütlerin sınıflandırıldığı yedi ana başlık şunlardır: (Cittaslowturkiye, 2020)

- 1.Çevre politikaları
- 2.Altıyapı politikaları
- 3.Teknolojiden Yararlanarak Kent Kalitesinin Artırılmasına Yönelik Faaliyetler
- 4.Yerel Ürünlerin ve Üretimin Desteklenmesi
- 5.Misafirperverlik/Konukseverlik
- 6.Sosyal uyum, Farkındalık
- 7.Ortaklıklar.

Çevre Politikaları: Hava, su, toprak kirliliği ile mücadele ve sağlıklı bir çevre koruma stratejisi geliştirilmesi konularını içermektedir. Gerçekleştirilen her türlü kentsel hizmette ve yerel üretim faaliyetlerinde çevreye minimum zarar vererek çevresel sürdürülebilirlik için çalışmayı gerektiren kriterlerden oluşur. Yerel halkın çevre konusunda bilinçlenmesini esas alır.

Altıyapı Politikaları: Çevresel, sosyal ve ekonomik sürdürülebilirliğe yönelik kriterleri içermektedir. Organik ulaşım olan yaya ulaşımını destekleme, motorlu taşıt kullanımını azaltmak, bisikletle ulaşılabilirlik koşullarının iyileştirilmesi, aktif kullanılan yeşil alanların yaratılması hedeflenmiştir. Yerel ürün satış merkezlerinin geliştirilmesi gibi yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik kriterler de alt yapı olarak güçlendirilmesi gereken politikaları belirlemiştir.

Kentsel Yaşam Kalitesi için Politikalar: Kamusal alanlarda yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik hedefleri içermektedir. Mimari, estetik, sosyalleşme mekanlarının iyileştirilmesini içermektedir. Sosyal altyapının güçlendirilmesine yönelik kurslar ve atölyeler ile her yaşta eğitim ve sosyalleşme imkanı yaratılması, şehir içi internet ağının varlığını güçlendirme hedeflenmiştir.

Tarımsal, Turistik, Esnaf ve Sanatkarlara Dair Politikalar: Yerel ve geleneksel üretimin teşvik edilmesini ve özgün ürünlerin markalaşarak kent ekonomisinde aktif rol oynamasını hedeflemektedir. Organik ve doğal ürünlerin tercihin geliştirilmesi, otellerin planlanması, hizmetlere erişim gibi modülleri içerir.

Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim: Yerel halkın sakin turistlere misafirperverliğinin artırılması, hizmet kalitesinin belli standartlara uygunluğu, şeffaf fiyat politikası, bilinçli ve yavaş turizm konusunda bilgi sahibi rehberlerin varlığı ve yavaş güzergahların kurgulanması gibi kriterler belirlenmiştir. Bütün bunlarda sosyo-ekonomik sürdürülebilirlik hedeflenmiştir. Birliğe üye kentler arasında işbirliği vurgulanarak, bu kentlerdeki sivil toplum örgütlerinin ortak çalışmalar yürütmesi hedeflenmiştir. Earth Market ve Terra Madre Günü sakin şehirlerde ortak olarak gerçekleştirilen proje organizasyonlardan en önemlilerdir.

Ortaklıklar: Slowfood aktiviteleri ve kampanyaları için destek. Doğal ve geleneksel yiyecekleri Slowfood veya diğer kurumlar ile desteklemek, eşleştirme projelerini desteklemek ve gelişmekte olan ülkelerin Cittaslow ve Slowfood felsefelerinin yayılmasını da sağlayacak şekilde gelişmeleri için işbirliği yapmak

Bu başlıkların her birinin altında maddeler bulunmakta ve bunlarla bahse konu edilen politikaların ve önceliklerin neler olacağı biraz daha ayrıntılandırılır. Sakin şehir ölçütlerinin uygulanması ülkeden ülkeye ve kentler arasında farklılıklar da gösterebilmektedir.

Kriterlerin denetimleri de belli bir plana uygun şekilde düzenlenmiştir. Denetimler her beş yılda bir gerçekleştirilmektedir. Yine Cittaslow, kentlerin kendi imkanları ile varlık göstermelerini ve yerel potansiyeline sahip olmalarına dayanır. Sosyo-ekonomik yapıyı koruyarak geliştirme Cittaslow'un felsefesini oluşturur. Kentin geleneğini, göreneklerini, kültürünü, tarihsel kimliklerini korumalarını öngören sakin şehir yerel kalınmayı da geri plana itmemektedir. Cittaslow birliği, kentin kendi gücünü ve potansiyelini ortaya koyarak, güçlü ve zayıf yönlerini belirler ve böylece kentin sosyo-ekonomik, kültürel analizleri yapılır. Strateji belirlenirken, bu ilke ve çerçeveye uyma hedeflenir.

Sakin şehir kavramında daha önce belirttiğimiz gibi esas olarak küreselleşmenin olumsuzluklarını engelleme çabası vardır. Çünkü küreselleşmenin en önemli ve hızlı etkileri kentler üzerinde görülmektedir. Burada küreselleşmenin kentin fiziki mekanını olduğu kadar sosyal, ekonomik ve siyasal boyutlarını da olumsuz etkilediğinden hareket edilmektedir. Konumuz açısından özellikle yoğunluğu azaltma, yatay büyümeyi teşvik, kentsel nüfusu belli sınırlarda tutma amacı, aşırı büyümeyi engelleme hedefi vardır. Küreselleşme sürecinde tarihi, turistik kentler daha fazla mevsimlik/dönemsellik açısından göçlere maruz kalmaktadır. Özellikle yaz aylarında bu kentlerde daha fazla yoğunluk göze çarpmaktadır. Aşırı büyüme ve yoğunluk da sürdürülebilir kentsel yapıyı tehdit etmektedir. Oysa bahse konu olan düzenli gelişme ancak sürdürülebilir olmakla mümkündür. Küreselleşme aynı zamanda standartlaşmayı da zorunlu kılmaktadır. Daha önce ifade edildiği gibi kentler arasında farklılıkları kaldırma, ayırt edici yönleri azaltma, yerel kültür ve kimlikleri aynileştirme gibi sonuçlara yol açan küreselleşmeye karşı sakin şehir anlayışında, sürdürülebilir kentsel yapı kavramı içinde kentlerin ayırt edici kimliklerini, kültürlerini, tarihlerini koruma amacı da vardır. Sakin Şehir hareketi, insanların saate bağlı olarak yasayıp her şeyi hızlı yapmaya yönelik baskılara direnmelerini sağlayacak yeni bir şehir ortamı oluşturmayı (Honore, 2008: 88) hedefler.

Kente yönetici olanlar kente yaşam kalitesine odaklanarak bunun sürdürülebilir olmasını amaçlar. Sakin şehir, daha sağlıklı çevreler oluşturmak, kenttaşlarına daha iyi yaşam ortamları sunabilmek adına, kent yöneticileri idarelerindeki deneyimlerini paylaşmayı, bu yönde alınan kararları uygulamada başarılı örneklik oluşturmayı hedeflemiştirlerdir (Sezgin ve Ünüvar, 2011: 128). Büyük ve kalabalık şehirlere oranla küçük yerleşim merkezleri kendi sakinlerine ve ziyaretçilerine daha kaliteli ve keyifli bir yaşam için önemli fırsatlar sunabilmektedir (Yurtseven vd., 2010: 40). Küçük yerleşimler kentin kültürünü, mirasını ve ekoturizmını korumada önemli avantajlar sağlamaktadır.

Yavaş şehir anlayışında kentlerin sürdürülebilir olması özel önemdedir. Sürdürülebilir ve erişilebilir kentler doğrudan insanın günümüzde kentlerle girdiği ilişki bağlamında değer kazanmaktadır. Daha doğrusu bu ilişkide insan merkeze alınırken, doğa insan uyumundan hareket edilmektedir. Kentlerin de temel gelişim sürecini bu uyuma göre dengelemesi hedeflenmektedir. Bahsedilen bu ilkeleri uygulama konusunda taahhüt veren ve bunu somutlaştıran sakin şehirler daha çok İtalya'da olmak üzere yaygınlık kazanmaktadır. Kıta Avrupa'sından başlayarak dünya geneline de yayılmaktadır. Türkiye'de ise özellikle tarihi ve turistik kentler bu birliktelikte yerini almaya başlamıştır. Sakin şehir, özellikle ekoturizmle desteklenen bir süreci ifade eder. Yine Türkiye açısından sakin kentlerle ilgili farkındalık her geçen gün artmaktadır. Özellikle metropol kentlere yakın sakin şehirlerin daha fazla cazibe oluşturma ihtimali vardır. Sakin şehir, kentlerin karşılıklı çekim ve itici güçleri ile devreye girebilmektedir. Kentin itici gücünü azaltırken, çekim gücünü artırma hedeflenmektedir.

2.2. Sakin Şehrin Türkiye Yansımaları

Türkiye'de de Cittaslow hareketi karşılık bulmakta, birçok şehir üye olurken, birçoğu da üye olmak için gerekli şartları zorlamaktadır. Türkiye'nin ilk sakin şehir tecrübesi İzmir Seferihisar'ın 28 Kasım 2009 tarihinde Cittaslow olmasıyla, resmi olarak kurulmuştur. Daha sonra ise özellikle tarihi, turistik merkezler başta olmak üzere, kendisi has özellikleri olan, korunması gereken, sakin mizaçlı şehirler Cittaslow olmak için çaba göstermiştir.³ Kentlerin kendi özelliklerini ve yapılarını korumalarını

³ Yavaş hareketinin Türkiye'de yaygınlaşması için yapılan çalışmalar sonucunda, bugün artık; Akyaka, Köyceğiz (Muğla), Gökçeada (Çanakkale), Taraklı (Sakarya), Perşembe (Ordu), Gerze (Sinop), Halfeti (Şanlıurfa) Şavşat (Artvin), Vize (Kırklareli), Uzundere (Erzurum), Yenipazar (Aydın), Göynük (Bolu), Eğirdir ve Yalvaç (Isparta) Mudurnu (Bolu), Ahlat (Bitlis) belediyeleri, "Cittaslow" olmuş ve Türkiye'de Cittaslow Ulusal Ağı kurulmuştur.

önceleyen sakin şehir anlayışı, kentin kültürüne, sanatına, tarihine, çevresine sahip çıkmasına dayanır. Şehrin kendi yemek tüketim kültürüne, mimarisine, estetiğine ve yerel kalkınma dinamiklerine dayanarak çevreyle dost bir kalkınma ve koruma öngörmektedir. Böylece kentin doğaya zarar vermeden de gelişebileceğini savunmaktadır.

Türkiye üye sayısı açısından birçok ülkeyi geride bırakmıştır. Günümüz itibarıyla on yedi üyeye sahip Türkiye'deki birliğe üye olmak için birçok kent de sırada beklemektedir. Türkiye bu üye sayısı ile dünya genelinde dördüncü ülke konumuna yükselmiştir. Birinci sırada en fazla üyeye sahip seksen beş üye İtalya bulunurken, ikinci sırada Polonya ve sonrasında ise Almanya gelmektedir.

Anadolu coğrafyası geniş bir alanı tanımlamaktadır. Farklı iklimler, farklı şekillere sahip olan Türkiye'de tarih de çok büyük zenginliğe sahiptir. Geçmişten günümüze kadar bu coğrafya birçok savaşa, göçe, medeniyete sahip olmuştur. Bu kadar farklılığı ve zenginliği içinde barındıran Türkiye'nin sakin şehir anlamında büyük bir potansiyeli barındırdığı görülmektedir. Bazı şehirler tarihsel özellikleriyle bazıları coğrafi konumları ile bazıları da kültürel özellikleri ile sakin şehir olma özelliklerini içinde barındırmaktadır. Türkiye'de Kuzeyden Güneye, Doğudan Batıya doğru gidildikçe kültürel zenginlikler, yemek farkları, mimari zenginliği, yapı farklılıkları görülecektir. Yine ülkenin her bölgesinde farklı gelenek ve görenekler mevcuttur. Bu da Türkiye'yi çok farklı, zengin, nevi şahsına münhasır özellikleriyle öne çıkarmaktadır. Bu kadar büyük bir potansiyele sahip ülkeye sakin şehrin katacağı büyük değerler vardır. Şehirleri yaşanabilir ve sürdürülebilir kılma konusunda destek sağlayan sakin şehir anlayışı, şehirleri huzurun, barışın, dinginliğin, önemli odağı haline getirecektir.

Sakin şehir erişilebilir bir kent olmanın yanında kente ulaşımı da kolaylaştır düşüncesine dayanır. Bir yandan yaya yolları, kaldırımları, parkları, kamusal mekanları ve yeşil alanları ile şehri yaşanabilir kılarken diğer yandan yerel esnafı ve tüccarı, çiftçileri, üreticileri, sanatçıları desteklemeye dayanır. Yani küreselleşmenin getirdiği sıradanlaştırmaya karşı gelen kentlerin kendi değerlerine sahip çıkarak kalkınmasını öngörmektedir. Türkiye'deki sakin şehir sayısının artması sahip olunan değerlerin, geleneğin, tarihin geleceğe taşınabilmesi anlamına gelecektir. Bu da sonuç olarak sürdürülebilir olma hedefine hizmet edecektir.

3. Sakin Şehrin Türkiye Açısından Önemi ve Sakin Şehir Olası Negatif Yönlerinin Ortadan Kaldırılması

Sakin şehir her şeyden önce kimlikle, tarihle, sosyal çevre ile uyumlu olmayı ve mutlu yaşamayı hedefine koyar. Mevcut durumu iyileştirerek koruyamaya ve bunu sürdürmeye dayanan sakin şehir, mutlu ve huzurlu şehirler anlayışını ortaya çıkarmaya yöneliktir.

Göçlere ve insan akışlarına merkezlik yapmış Anadolu coğrafyası da farklı kimliklerin, kültürlerin ev sahipliğinde, tarihsel ve coğrafi olarak önemli mekanlara sahip olmuş bir alanı ifade eder. Bu kültürel ve tarihi mirası korurken diğer yandan onu da sürdürülebilir kılmak günümüz koruma felsefesini ifade etmektedir. Kentin tarihsel kimliği, kültürel zenginliği, folklorik farklılığı sakin şehir mantığı ile korunma potansiyelini ifade eder. Bundan dolayı da kentlerimiz sakin şehir kriterlerini ve şartlarını içinde taşıyacak önemli bir potansiyele sahiptir. Yerel ve yerli yemek kültüründen yerel folklara, yerel biyolojik çeşitlilikten organik ulaşımına kadar çevreye duyarlı ve yerel özellikleri korumada sakin şehir kendini göstermektedir. Bundan dolayı da Türkiye'nin sakin şehre, sakin şehrin ise Türkiye'ye katacağı çok büyük değer mevcuttur.

Sakin şehir, insanın ruhunu dinginleştirmesine, bedenini dizginleştirmesine hizmet eder. Kişinin kendi içini dinlemesi, zamanı yaşaması, çevresini hissetmesi, gördüklerini hazmetmesi ancak dingin bir çevreyle, sakin haleti ruhiye ile mümkündür.

Yine Cittaslow Birliği'ne üyelik için başvuruda bulunan ve değerlendirme süreci devam eden yerleşim merkezleri de bulunmaktadır: Bunlar; Sinop (il merkezi), Adilcevaz (Bitlis), Ağın ve Kemaliye (Erzincan), Ortaca ve Köyceğiz (Muğla), Gündül (Ankara), Palu (Elazığ), Zile (Tokat), Arapgir (Malatya), Küçükkuşu (Ayvacık-Çanakkale), Tirebolu (Giresun), Ermenek (Karaman), Gürpınar (Van), Oğuzeli (Gaziantep), Erkilet (Kayseri), Çaycuma (Zonguldak), Ulus (Bartın), Sındırgı (Balıkesir), Şebinkarahisar (Giresun), Gülnar (Mersin), Gümüşhacıköy (Amasya).

Kent, kamusal hafızanın yansımalarının her alanda görüldüğü, kentliliğe ve ortak yaşama dair belleğin olduğu mekanlardır. Bunun ortaya çıkarılmasının yolu, mekanın ve mekan sosyolojisinin yaşanmasına bağlıdır. Bu da ancak mekanı yaşayarak, onu hissederek ortaya çıkabilir. Türkiye'nin yavaş şehirleri, tarihsel hafızayı temsil ederken, yavaş şehir anlayışı ile onu sürdürülebilir kılma derindedir. Türkiye gibi kamusal kent mekanlarının çok az olduğu ülkelerde kamusal mekanı genişletmek ve halkın kullanımına sunmak da önem arz etmektedir.

Sakin şehir düşüncesi kentin en büyük zenginliğini; o kentin tarihi, kültürü, kimliği, ortak mekanı ve doğası olarak ele almaktadır. Kentlerin doğası ve tarihsel özellikleri dikkate alındığında Türkiye'nin bu konuda önemli avantajlara sahip olduğu görülebilir. Türkiye'nin kendini özgü geçmişi, kültürü ve coğrafyası sakin şehir kriterlerine potansiyel olarak uygunluk arz etmektedir.

Türkiye'de sakin şehir unvanını almış kentler, tarihsel ve dini özellikleri olan, çevresel özellikleri ile de turistik mekanları içinde barındıran, geleneksel mimarisine sahip mekanları ifade etmektedir. Ayrıca bazılarının metropollere yakın olmasından kaynaklı her daim hızlı tüketim, nüfus artışı, nüfus hareketliliği, rant anlayışı ve yoğun turist destinasyonuna maruz kalma gibi durumları ve özellikleri bulunmaktadır. Ayrıca belediyelerin sakin şehir sürecini yönetirken “yetki sorunu”, “maddi kaynak sorunu”, “insan kaynağı sorunu”, “uzman personel sorunları”, “imar ve yapılaşma”, “nüfus artışı”, “alt yapı sorunları”, “çevre sorunları” gibi zorluklarla karşılaştıkları belirtilmiştir. (Tekin, 2018:197) Burada en büyük sınırlılık yine nüfus büyüklüğünde ortaya çıkmaktadır. Sakin şehir hareketinin kentin ve bölgenin sosyo-ekonomik yapısını değiştirmesine paralel olarak nüfusunu değiştirme potansiyeline de sahiptir (Güven, 2011). Nitekim ilk sakin şehir ünvanına sahip İzmir/Seferihisar ilçesinin nüfusunun buna bağlı olarak arttığı tespit edilmiştir. Yine kent dışından gelenler kendi kültürlerini buraya taşımışlar ve şehrin mimarisi de buna göre şekil almıştır (Tekin, 2018).

50 bin nüfusu aşan ama tarihi ve turistik yönü ile yerel niteliği özgün olan birçok kent bulunmaktadır. Toplumun büyük bir kesimi de metropol kentlerde ve büyükşehirlerde yoğunlaşmaktadır. Kalabalık ve yoğun şehirler sakin şehrin avantajlarından yararlanamamaktadır. Özellikle aşırı kentleşme ve yoğunlaşma; kentin tarihi, kültürel, turistik yönüne de zarar verebilmekte ve kentin sürdürülebilir yönünü kesintiye uğratmaktadır. Özellikle kentlerin turist çekmeye odaklandığı, turistlerin yerli ve yabancı nüfusu artıracacağı düşünülürse 50 bin nüfus standartının yeniden değerlendirilmesi gereği açıktır.

Çoşar'ın (2014) aynı şekilde Doğan ve arkadaşlarının (2014) Seferihisar ile ilgili yaptığı çalışmada bazı yöre halkının sakin şehre olumsuz baktığını belirterek, bunun neyi ifade ettiğini açıklamaya çalışmıştır. Buna göre; diğer şehirlerden göç eden nüfus ve gelen ziyaretçilerle birlikte nüfusun arttığını, kalabalığın beraberinde gürültü ve trafik sorununu getirdiğini, yörenin değer kazanmasıyla bir daha müsaade etmezler mantığı ile yapılaşmanın artması ve arsa fiyatlarındaki yükseliş, doğal yaşamın kaybolmaya başlaması, yaz dönemlerinde özellikle gününbirlikçi sayısında gözlemlenen önemli artış, tabela isimlerinde yabancı kelimelerin kullanımındaki artış, sakin Şehir olmaktan kaynaklanan olumsuzluklar olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca imar sınırlarının genişlemesi, yapılaşmanın artması, büyük otellerin inşası ve aşırı talebe bağlı kalabalık sorun oluşturmuştur.

Ayrıca sakin şehir kriterlerini yerine getirmeye çalışan kentler, ciddi farklılaşmalara muhatap olabilmekte, bu da standartlaşmayı engeller bir durumu ifade etmektedir. Sakin şehir kavramının yalnızca yöneticinin inisiyatifine bırakılması da önemli bir olumsuzluk olarak durmaktadır. Yönetimlerin değişmesiyle sakin şehir anlayışı sürdürülmek istenmeyebilir. Yine buna bağlı olarak denetim, gözetim katılım noktalarında sorunlar yaşanabilir. Halk da sakin şehir yönetimine gerekli katılımı ve önemi göstermeyebilir. Bazı durumlarda sakin şehir “yavaş” şehir olarak algılanabilir. Böylece kentin gelişmesinin önünü tıkanabilir. Teknolojiye, yeniliğe ve gelişmeye karşıtlığı ifade etmesi kimsenin isteyeceği bir şey değildir.

Sakin şehir anlayışının getirisi olarak turist baskısı, bunun sonucunda nüfus yığılmaları ve yapı yoğunlaşması kaçınılmaz olmaktadır. Bu gelişmeler, kentin estetiğinin ve kimliğinin öneminin terk edilmesine yol açabilmektedir.

Yine bu şehirler bu ünvana sahip olmayan kentlerde yaşayanlarca elit olarak algılanabilir ve sakin şehirler diğer kentlere yabancılaşabilir. Bu gibi sorunlar göz önüne alınırken, çözümlerinin de etraflıca planlanması ve yürütülmesi önem arz etmektedir.

Sakin şehir düşüncesinde istenilen ve arzu edilen hedeflerin gerçekleşmesi yönetimin bu sürece sahip çıkmasıyla tek başına halledilebilecek bir sorun olarak durmamaktadır. Yönetimin yanında halkın da bu konuda duyarlılığına ve bilincine ihtiyaç vardır (Tekin, 2018). Yoksa demokratik usullerle gelen temsilcilerin, halkın rızasını almadan yönetimde uzun süre kalması mümkün değildir. Özellikle gençlik, kalkınma, işsizlik ve sanayileşme denklemlerinin iyi kurgulanması gerekir. Aksi takdirde kalkınmayı engellemeye, işsizliği ötelemeye, kentin durmasına hizmet edecek bir boyutla sakin şehir düşüncesinin uygulamaya yansıtılması yönetimin değişmesine yol açabilir. Sakin şehir anlayışının ancak ortak bir akıl, kabul ve anlayışla mümkün olduğu akıldan çıkarılmamalıdır.

Sonuç ve Öneriler

Cittaslow'un felsefesi yavaş yaşamak üzerine kuruludur. Hayattan zevk almanın yolu, çevredekilere zaman ayırarak, çevreye zarar vermemenin yolu sakin yaşam felsefesinden geçmektedir. Sakin şehir kentin daha önceki yönetilme tarzına itirazı da ortaya koymaktadır.

Sakin şehirler küresel hıza karşı alternatif oluşturmaktadır mıdır? Küresel dayatmaya karşı yereli mi korumaktadır? Yoksa yerel farklılıkları, zenginlikleri, özgünlükleri küresel piyasaya mı sunmaktadır? Sakin şehir ve küresel ilişkinin açık bir şekilde belirtilmesi için bu soruların cevaplanması gerekmektedir. Sakin şehir bir nevi bu hızdan, zaman ve mekan sıkışmasından uzak olmayı tanımlar. Aynı zamanda sakin şehir kentlerdeki sürdürülebilir olmayı önceler.

Sakin şehir kavramı tam da küresel hızın arttığı bir ortamda kendini hissettirmektedir. Sakin şehre olan ihtiyacı da bir nevi küresel yoğunlaşma ve kentlerin baş döndüren hızları güçlendirmektedir. Çünkü bu süreçte kentler, sürekli yapı bozumuna uğrayarak baş döndürücü bir hızda değişim ve dönüşüm geçirmektedir. Sakin şehir, şehrin hızını azaltarak, dingin bir şehir anlayışıyla kentin coğrafyasını, sosyolojisini, belleğini ve kimliğini koruma düşüncesine dayanmaktadır. Kentlerin zaman geçtikçe büyüdükleri, büyük metropollere dönüştükçe tarihsel kimliklerini ve kültürel özelliklerini kaybettikleri görülmektedir.

Sakin şehir, küresel hızın kentlerin özgün kimliklerini, kültürlerini ve diğer yerel niteliklerini de hızla öğüten, yok eden ve dönüştüren bir yapıya bürünmesine karşı bir itiraz, bir alternatif ve yeni bir yaklaşımdır. Ekolojik sürdürülebilirliğin yanında sakin şehir anlayışı estetiksel, yapısal, yatay yayılım yönleriyle kentsel sürdürülebilir olmayı da hesaba katar. Sakin şehir, kentleri ayrıca fiziki, coğrafi nitelikleri yanında, özgün değerleriyle var etme mücadelesidir. Bu anlamda yavaşlık ve sakin şehir düşüncesi küreselleşmenin ortaya çıkardığı yeniliklere bütün olarak karşı çıkmak değil meydana getirdiği olumsuzları engellemeye odaklanmaktadır.

Sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir çevre anlayışını yücelten sakin şehir anlayışı kalkınmayı insan ve çevre unsuruyla kayıt altına almıştır. Şehirlere miras olarak değil, emanet olarak yaklaşan ve gelecek kuşakların da kentteki haklarına vurgu yapan sakin şehir, küresel gidişata alternatif olma potansiyeline az da olsa sahiptir. Özellikle kentlerin tarihi, turistik ve yerel farklılıklarıyla marka olmasını ifade eden sakin şehir, nitelikleriyle daha dengeli, yaşanabilir ve çevreye duyarlı şehirler hedefine de odaklanmaktadır. Gelecek kuşakların haklarını da gözetken aynı zamanda hayvanların ve doğadaki diğer canlıların haklarını kollayan bir paradigmayı yansıtır.

Sakin şehir genel nitelikleri ve özgün yönleriyle Türkiye'nin gün yüzüne çıkarılmayı bekleyen birçok kenti için de önemli fırsat anlamına gelmektedir. Böylece kentlerin, sakin şehirlerle karşılıklı etkileşimle ciddi kazanımları ortaya çıkacaktır. Türkiye açısından da, kentlerin tarihsel kimliklerini yaşatarak sürdürmelerinin yolunu açan sakin şehir, sürdürülebilir yerel kalkınmayı tarihsel ve kültürel kimliklerle sürdürmek isteyen ayrıca kentsel yığılma ve sıkışıklığa karşı da sakin olmayı taahhüt ederek, alternatif bir kentleşmeyi öngörmektedir. Çarpık ve bir o kadar da hızlı şehirleşmenin görüldüğü Türkiye kentlerinin biraz dinginleşmeye, dizginlenmeye ve yavaşlamaya ihtiyacı bulunmaktadır. Bunu sağlamak öncelikli olarak yerel yöneticilere düşmektedir. Kentin karar vericileri olan kent yöneticileri kentin yavaşlamasında ve hızlanmasında da en önemli aktördür. Sakin şehir, küresel kent hegemonyasına karşı, kentin içindeki birbirini tamamlayan parçaları koruyan ve bütünlük içinde her birini "değer" kabul eden anlayışı ifade eder.

Kentin bir yandan insan ihtiyaçlarını karşılaması diğer taraftan aktif yaşamayı desteklemesi beklenir. Aynı zamanda bu ilişkinin sürdürülebilir olması istenir. Sakin şehirlerden beklenen de aynı şekilde kent kimliği, kültürü, mirası özelinde aidiyet oluşturmaları, diğer taraftan da insan ihtiyaçlarına

odaklanması ve aktif yaşamı desteklemesidir. Yine sakin şehir mekan ve insan arasında bağ kurarak, mekana sahiplenmeyi gerektirir.

İnsanın güzel vakit geçirdiği, zamanını iyi değerlendirdiği mekanlar aidiyeti ve sahipliği güçlendirir. Çeşitliliğe açık bir kent kültürü inşa ederken, diğer taraftan yereli de korur. Böylece uyum sağlanarak, koruma gerçekleştirilir. Kamusal mekanların fazlalığı ile de canlı, aktif mekanlar desteklenir. Böylece hemen hızlı bir şekilde terk edilecek bir şehir olmayıp kökleşecek ve nesiller boyu aidiyet hissedilecek bir kentleşme sakin şehirle mümkün olabilir.

Bazı durumlarda ise küreselleşme karşısında yörenin doğal kaynakları ve öz kültürü korunmaya çalışırken turist patlaması ile ne yazık ki bölge doğallığını yerel üretim biçimlerini, mimari kimliğini kaybetme riskiyle karşı karşıya gelebilmektedir. Yine kente gelen nüfusla birlikte oluşan rant anlayışı da sakin şehri tehdit etmekte, yerel mekandaki idari karmaşa yanında, yerel kimliğin ve yerel ekonominin kaybı, nüfus ve yapılaşma baskısı, turizmde standartlaşma da sakin şehrin riski olarak gündeme gelmektedir. Bundan dolayı mevsimlik dahi olsa ani ve hızlı göçlere karşı kentin sakinliğini korumak gerekir. Nüfus konusunda hassasiyeti koruyarak, belli standardın üzerine çıkılmasına müsaade edilmemesi burada bahse konu riskleri azaltmada etkili olabilir.

Kaynakça

- Appadurai, A. (1996). *Modernity at large: cultural dimensions of globalization*. Minneapolis: University Of Minnesota Press.
- Castells, M. (2000). *The space of flows, the rise of the network society*. Cambridge: Blackwell.
- Cittaslow'un genel organizasyonu ve yapısı. (2020). Erişim adresi: <https://www.cittaslow.org/content/organization.html>.
- Cittaslow'un Türkiye'de oluşumu. (2020). Erişim adresi: <https://cittaslowturkiye.org/pdf>.
- Coşar, Y. (2014). Yavaş şehir olgusunun kentsel yaşam kalitesi üzerindeki algılanan etkisi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 25(2), 226-240.
- Doğan, M., Aksu, M., Çelik, Ö. ve Kaymak, H. (2014). Cittaslow markasının turizme etkisi: Seferihisar'daki konaklama işletmeleri yöneticileri üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 4 (2), 6-11.
- Güven, E. (2011). Yavaş güzeldir: 'yavaş yemek'ten, yavaş medya'ya hızlı tüketime dair bir çözüm önerisi, *Selçuk İletişim Dergisi*, 7 (1), 113- 121.
- Harvey, D. (2008). *Umut mekanları*. (Çev. Z. Gambetti), İstanbul: Metis Yayınları.
- Holton, R.J. (1999). *Kentler kapitalizm ve uygarlık*. (Çev. R. Keleş), Ankara: İmge Yayınları. (Orijinal yayın tarihi, 1986).
- Honore, C. (2008). Hız çılgınlığına başkaldıran yavaşlık hareketi yavaş! (in praise of slow), (Çev. E. Gür), İstanbul: Alfa Kitap. (Orijinal yayın tarihi, 2005).
- İlk Sakin Şehir: Seferihisar. (2020). Erişim adresi: <https://cittaslowseferihisar.org>.
- İzzetbegoviç A. (2010). *Doğu Batı arasında İslâm*, İstanbul: Nehir Yayınları.
- Miele, M. (2008). Cittaslow: Producing slowness against the fast life. *Space and Polity*, 12 (1), 135-155.
- Sassen, S. (1998). *Globalization & its discontents*, New York: The New Press.
- Sayar, K. (2009). *Yavaşla!/hayattan bir defa geçeceksin*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Sezgin, M. ve Ünüvar, Ş. (2011). *Sürdürülebilirlik ve şehir pazarlaması ekseninde yavaş şehir*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Soja, E.M. (2000). *Postmetropolis critical studies of cities and regions*, Oxford: Blackwell.
- Tekin, N.B.Ö. (2018). *Türkiye'de kapitalizmin işleyişi sürecinde sakin şehir hareketi ve sürdürülebilirlik: Seferihisar örneği*. (Yayınlanmamış doktora tezi). A.Ü. SBE, Ankara.
- Yurtseven, H. R., Kaya, O., Harman, S. (2010), *Yavaş hareketi*. Ankara: Detay Yayıncılık.